

P r i k a z i i o s v r t i

ZLATNA KRALJICA

Josip Mužić, *Zlatna kraljica. Ukazanja Majke Božje u Roženici*, Glas Koncila, Zagreb, 2023., 227 stranica

U četiri godine Josip Mužić, profesor na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu, objavio je pet knjiga, među kojima četiri, svaka na svoj način, govore o Gospi, Majci Spasiteljevoj. Četvrta u nizu knjiga je *Zlatna Kraljica. Ukazanja Majke Božje u Roženici*, u izdanju Glasa Koncila. U 227 stranica ove dragocjene knjige sedam je poglavlja: 1. *Mjesto*; 2. *Ukazanja*; 3. *Progoni*; 4. *Poruke*; 5. *Prosudba*; 6. *Joža (Josip) Markuz*; 7. *Plodovi* te šesnaest stranica bibliografskih jedinica ili točnije 685 bilježaka. Osim *Uvoda* i *Zaključka* u knjizi se još nalaze *Pogovor*, *Prilozi*, *Bibliografija*, *Kazala*, *Bilješke o piscu* te konačno *Zahvale*.

Sadržaj knjige protkan je izvornim fotografijama toga vremena, koje upotpunjuju doživljaj i ljepotu tog izvanrednog teološko-duhovnog i znanstvenog djela. Naime, autor je u ovoj knjizi istražio hrvatsku pučku pobožnost poslije Drugoga svjetskoga rata, s kojom se susretao ne samo u zapisima i predajama nego i u razgovoru sa živim svjedocima koji su se sjećali Gospinih ukazanja u godinama poraća. Pomniji čitatelji knjige vidjet će koliko je puta i s kime sve autor razgovarao telefonom i saznavao podatke iz prve ruke, što joj daje pečat istinitosti, a autoru pak pečat vjerodostojnosti u traganju za istinom. Razloge nastanka ove knjige i drugih njegovih knjiga ponajprije treba tražiti u Mužićevom nepobitnom sinovskom odnosu prema Gospi, Majci Isusovoj, kao i u njegovoj teološkoj pronicavosti, jer kao teolog jasno vidi da se vjernici sve manje oslanjaju na nadnaravno pa se o tom i ustručavaju govoriti te da marijanska pobožnost „često ne dobiva potrebnu i prikladnu teološku i pastoralnu potporu” (str. 181).

Ukazanja Blažene Djevice Marije u Roženici samo su jedno od brojnih sličnih događanja u našem narodu nakon Drugoga svjetskog rata. Osim njega autor također spominje i ukazanja u Bošnjacima, Zoviku, Vojkovićima (Roško polje), Bolu, Pribiću, Čosanlijama, Pašmanu, Privlaci, Paulovcu... Nitko ih nije istraživao za vrijeme i neposredno nakon samih događanja jer je bilo opasno pa su ostala gotovo

posve nepoznata. U tom kontekstu Josip Mužić u *Uvodu* naglašava: „Proučavao sam ukazanja u mjestima koja sam prethodno spomenuo i prikupljao potrebnu građu kaneći prikupljeno objediniti u jednoj knjizi koja bi pomogla javnosti da sazna o tim događajima i koja bi bila podloga daljnjim istraživanjima. Kako je vrijeme odmicalo, tako je i opseg posla rastao. Stoga sam zaključio da je bolje podrobno opisati ukazanja jednoga mjesta. Naime, temeljito osvijetljenim i jednim dijelom, može se dobiti uvid u cjelinu nadnaravnih događaja tih bremenitih vremena prije nego što sve prekrije zaborav. Pisanje knjige o Roženici nastavak je moje suradnje s Providnošću... izabrao sam Roženicu jer sam prikupio dostatno građe... nadam se da će se za ostala mjesta naći drugi istraživači koji će im dati potrebnu pozornost pripomažući tako rasvjetljivanju naše vjerske baštine u najtežem razdoblju dvadesetoga stoljeća.” (str. 9)

U prvom poglavlju naslovljenom *Mjesto*, koje se sastoji od sedam podnaslova: 1. *Pokupsko*; 2. *Župa*; 3. *Tesari*; 4. *Drvene kapelice*; 5. *Roženica*; 6. *Kućne zadruge*; 7. *Stradanja u Drugom svjetskom ratu*, autor knjige čitatelja upoznaje s geografskim područjem samoga mjesta ukazanja te njegovim specifičnostima. Zanimljivo je da „Zlatna Kraljica” ne započinje kazivanje o zbivanjima u Roženici *in medias res*, nego detaljno predstavlja povijesni i duhovni kontekst maloga sela prije i nakon možebitnih ukazanja. I sam autor o tome govori da „kod početnih informacija o Roženici, prevladava zbunjenost jer je sve tako oskudno, nesređeno i nepoznato da skoro izazove odbojnost suvremenika koji je navikao da mu se sve posluži gotovo na pladnju. No ako se duhovno iskusi samo mjesto kroz sabranu molitvu sve postaje drugačije i dobije se dojam uronjenosti u neku čarobnu zemlju koja čuva vezu sa onostranim.” (str. 175). Roženica je mjesto osobite pobožnosti ljudi i prirodnih ljepota. To je kraj koji je nakon Drugoga svjetskoga rata mnogo propatio da bi očuvao svoj vjerski i nacionalni identitet.

Drugo poglavlje knjige, s naslovom *Ukazanja*, autor posvećuje fenomenu ukazanja kroz nekoliko tema opisujući ponajprije 1. *Obitelj Markuz*; zatim govori o 2. *Andelima*; upoznaje čitatelje s pojmom 3. *Mariofanije* i 4. *Teofanije*; razvija govor o 5. *Prečistoj bez grijeha začetoj*; govori o 6. *Naravi ukazanja* i na kraju o 7. *Okupljanju vjernika*. Prvo je ukazanje bilo 25. lipnja 1951. godine „na šljivi koja je rasla preko puta dvorišta kuće Markuzovih, na mjestu na kojem je kasnije izgrađena kapelica Bezgrešnog Srca Marijina” (str. 42). Pod vidiocima se u knjizi misli na Ivana, Mariju i Alojzija, troje djece iz obitelji Markuz iz sela Roženice, premda su i mnogi drugi imali ukazanja, ali se u pravilu radilo o samo jednom ukazanju. Dječać-

ci su bili sinovi Josipa Markuza zvanog Joža Sveti, a djevojčica je bila njegova nećakinja, kći njegova brata Mije. Na početku ukazanja Alojzije je imao sedam, Marija devet, a Ivan deset godina.

Valja naglasiti da se, prema svjedočanstvu Stjepana Markuza, Marija u Roženici predstavila kao *Prečista bez grijeha začeta Majka Božja*. Za Mužića ovaj naziv ima i svoje izravne ekleziološke izvedenice, što je evidentno iz riječi teologa Lea Scheffczyka: „Da je Crkva u svojoj jezgri stvarno sveta i bezgrješna, da barem u jednoj točki opstoji u čvrstu i neuklonjivu zajedništvu s Kristom i u njemu ostaje, jamči nam Marijin lik. Ona je u svojoj osobi i u svojem djelovanju unaprijed ono što će Crkva predstavljati tek na kraju vremena: savršena i bezgrješna Kristova zaručnica.” (str. 51).

U trećem poglavlju, naslovljenom *Progoni*, autor obrađuje osam tema: 1. *Proročka sastavnica*; 2. *Pritisci i odvratanje*; 3. *Represija*; 4. *Udar na Markuzove*; 5. *Obustava hodočašća*; 6. *Iskazi mržnje*; 7. *Swjedočanstva progonitelja* i 8. *Tajne*. Ne smije se zaboraviti da su događanja u Roženici imala, i to u najvećem stupnju za tadašnji režim, „sposobnost uznemiravanja” koja se nalazi „u temeljima onoga što se može smatrati ‘proročkim’ karakterom jedne općenite privatne objave i jednog marijanskog ukazanja posebno” (str. 59). Osim toga, Marija je u kršćanstvu prepoznata kao proročica, to je pokazivala cijelim svojim životom i, za razliku od drugih proroka koji su ispunili svoje poslanje, njezina se služba nastavlja sve do kraja povijesti. Upravo svojim ukazanjima Gospa nastavlja dalje svoju proročku službu „s jasnim ciljem svake prave karizme u službi izgradnje Crkve i u pospješenu njezine učinkovitosti u spašavanju ljudi. Stoga Marijina ukazanja i Božji poticaji preko njih imaju važnu ulogu u životu Crkve” (str. 60).

Četvrto poglavlje, naslovljeno *Poruke*, kroz osam podnaslova: 1. *Obilježja poruka*, 2. *Zadovoljština i molitva*, 3. *Sakramentalni život*, 4. *Svetkovanje nedjelje i blagdana*, 5. *Zagrobni život*, 6. *Grieh pobačaja*, 7. *Borba protiv đavla*, 8. *Savjeti*, predstavlja iscrpno teološko tumačenje poruka te ostalih bitnih sastavnica kršćanskog života (zadovoljština i molitva, sakramentalni i zagrobni život, svetkovanje nedjelje i blagdana, grijeh pobačaja, borba protiv đavla). Sadržajno gledano poruke u Roženici izriču temeljne istine kršćanske vjere, čime se ne izriče ništa novo i nečuveno, ali se snagom ovoga čudesnog događanja izriče ono temeljno i trajno, povezano s uzvišenošću Majke Božje, tako da se ne može ne čuti poziv upućen svijetu i vremenu.

Predmet promišljanja petog poglavlja pod naslovom *Prosudbe* u sedam podnaslova: 1. *Privatne objave*, 2. *Otvorenost nadnaravnom*,

3. *Sumrje*, 4. *Nevjera*, 5. *Strah*, 6. *Razlučivanje duhova*, 7. *Značenje ukazanja u Roženici* autor iznosi svoju teološku prosudbu cjelokupnih događanja. Što se tiče fenomena otvorenosti nadnaravnom, u knjizi se ističe: „unatoč tradicionalnom uvjerenju katoličke teologije, da ‘postoji načelna mogućnost autentičnih Marijinih ukazanja, ali i ukazanja Krista ili anđela’, očito je da mnogi današnji katolički teolozi zaziru od govora o marijanskim ukazanjima koja se u novije vrijeme sve više množe”. U konačnici, to „proizlazi iz njihove nezainteresiranosti za Marijino mjesto i uloge u teologiji općenito“, što onda predstavlja već ozbiljan problem za njihovu vjeru. Poznati teolog Leo Scheffczyk dodaje: „Čak i kad bismo bili uvjereni da vjerniku, koji se pouzda u Božju providnost i koji je svjestan Božjega milosnog djelovanja, nisu potrebna takva izvanredna djelovanja, bilo bi nerealno i neprimjereno ljudskom stanju (*conditio humana*) odricati se tih posebnih Božjih djelovanja radi purizma naravnoga i redovnoga” (str. 108). Nadalje, posebno je znakovita činjenica da se trajanje ukazanja (od 1951 do 1961.), gotovo u cijelosti poklapa sa zatočeništvom kardinala Stepinca u obližnjem Krašiću (1951. – 1960.). Stoga su vjernici toga kraja, i šire, vjerovali da Nebo sudjeluje u bitkama za istinu sve dok kardinal nije otišao s ovoga svijeta kako bi postao potpuno neranjiv, posve nadmoćan mučiteljima. Postao je nebeski zagovornik Hrvata, zagovornik koji se za zemaljskoga života u ljubavi prema hrvatskome narodu nije dao ni od koga natkriliti kako bi u Nebu pripadao svim narodima, što će njegova kanonizacija i formalno potvrditi” (str. 120).

Šesto poglavlje, naslovljeno s *Joža (Josip) Markuz*, sadrži sedam podnaslova: 1. *Joža i njegova obitelj*; 2. *Vjernik*; 3. *Književni lik*; 4. *Samouki umjetnik*; 5. *Marijin vitez*; 6. *Molitelj*, 7. *Istjerivač đavla*. U čudesnim događanjima u Roženici središnju suradničku ulogu ima Joža (Josip) Markuz (5. siječnja 1904. – 5. siječnja 1988.) koji se isticao po brojnim naravnim i nadnaravnim darovima. Joža je Sveto pismo revno proučavao tako da je njegova Biblija sva iscertana i potrošena od uporabe. Ne čudi stoga da je dobro poznao Božju riječ i da je znao navoditi cijele dijelove po sjećanju. Nejasne stvari tumačio mu je, preko vidjelaca, Gospodin, Nebeska Majka ili njegov anđeo čuvar, nekad odmah, nekad poslije molitve, a nekad ne bi dobio odgovor. Odlikovala ga je posebno ljubav prema Isusu, kojega je zvao Zlatnim Kraljem (str. 126), a Nebesku Majku Zlatnom Kraljicom, odnosno Majkom Kraljicom Zlatnom (str. 136). Joža je djelovao promišljeno i nije sebi ostavljao prostora za lakomislenost. „On sam je imao veliko poštovanje i poniznost prema presvetoj euharistiji. Gotovo se nikad nije pričestio, a da se prije nije ispovjedio. Budno

je pazio na čistoću svoje duše jer u nju primamo samoga presvetog Boga te ona ne smije biti zaprljana niti najmanjom mrljom grijeha” (str. 127). Mnoge koji su imali priliku sresti Josipa Markuza, osvajača je njegova jaka vjera i žarka ljubav prema Bogu i Mariji. Toga se sjećaju članovi molitvene skupine koja se okupljala u Roženici: „Na njih je ostavio duboki utisak jedne svetačke duše i velikog borca za Božju slavu i za čast Nebeske Majke, naše Kraljice Zlatne. Seljak kao i mnogi drugi, međutim, kada bi progovorio o Bogu i Presvetoj Djevici, oči bi mu postale svjetlije, obraz rumeniji i sav bi nekako podrhtavao, kao da mu duh želi izroniti iz tijela! Pomislio bi tada, da ispred sebe imaš Anđela sa isukanim plamenim mačem, a ne čovjeka sa svetom krunicom u ruci” (str. 139).

Osim navedenog, Joža (Josip) Markuz Sveti bio je samouki umjetnik. Oltar u kapeli Sveta tri kralja, Jožino najveće umjetničko djelo, nastao je na temelju poruke koju je primio od vidjelaca. Joža je za tu kapelu sedam godina rezbario oltar od drveta. To ga je stajalo velikog truda, ali nije se dao obeshrabriti i doveo je posao do kraja, uvjeren da Bogu treba dati najbolje od sebe. Od rezbarenoga je drveta napravio i okvir za sliku Sveta tri kralja i luster. (str. 103).

Sedmo i ujedno posljednje poglavlje, naslovljeno *Plodovi*, sastoji se također od sedam podnaslova: 1. *Vidioci*; 2. *Dar spoznaje*; 3. *Jožina uloga*; 4. *Kapela Bezgrešnog Srca Marijina*, 5. *Zavjetne kapele i križni put*; 6. *Milosti*; 7. *Hodočasnici*. Među mnoštvom plodova, osim čvrste vjere i dara spoznanja, spominje se kapelica posvećena Bezgrešnom Srcu Marijinu sagrađena na mjestu prvog ukazanja, na čijem je oltaru postavljen drveni kip Jože Svetoga (str. 161). S vremenom je kapelica obnovljena. Radovi su završeni u rujnu 2019., a u nedjelju 6. listopada iste godine obnovljenu je kapelu, koja je postala kulturno i povijesno dobro, posvetio biskup Vlado Košić. Dolazak biskupa bio je velik i jedinstven događaj za Roženicu i potpora ukazanjima zbog kojih je izgrađena kapela, a na svetoj misi okupilo se oko 500 vjernika, što je iznenadilo i samog biskupa jer Roženica broji svega stotinjak duša (str. 163).

Deset godina, koliko su trajala ukazanja, dugo je razdoblje, a iz njega, prema Mužićevim navodima, imamo sačuvane samo male fragmente događanja i zaprimljenih milosti. Prema njemu u nadnaravnim je događajima, nakon početne znatiželje mnogih, i zanosa nekih, malo ljudi koji su spremni u njih povjerovati i prihvatiti ih. U tadašnjim okolnostima nepovjerenja, čak i u najbliže, jer su svi mogli biti doušnici režima, takva iskustva ljudi jednostavno nisu imali kome reći, a da se ne izlože opasnosti da budu proglašeni „kle-rofašistima” ili „klasnim neprijateljima”. Unatoč tomu što je protok

vremena od šest desetljeća mnoge događaje prekrrio zaboravom, a većina svjedoka je i preminula, autor u knjizi navodi obrise primljenih milosti iz preostalih svjedočanstava (str. 168-169). Nakon većeg vremenskog odmaka mogli su se vidjeti blagotvorni učinci ukazanja na duhovnom životu mještana. Zahvaljujući njima, na tom dije-lu župe Pokupsko održala se vjera „poput oaze u pustinji nevjere i materijalizma”. Unatoč svim protivštinama, primjećuje autor, sjeme je duboko posijano, polako klija i Roženica je spremna dobronamjernima otkriti svoje bogatstvo i donijeti obilne plodove u budućnosti. Promatrajući plodove, u Roženici se ispunja ono što općenito vrijedi za privatne objave koje se „odnose na pojedinca, skupinu, određeni prostor i cijelu Crkvu u svoj punini, i mogu dati poticaje, nove impulse i jednu novu dimenziju pobožnosti i štovanja Boga te dinamičniji kršćanski život”.

U *Zaključku* autor Mužić sažima i koncizno iznosi teme o kojima je u knjizi iscrpno promišljao. Prema njegovim riječima „možda je najvažnija poruka poziv na prihvaćanje vojevanja pod Kristovim stijegom skupa s Marijom. To uključuje otvorenu borbu protiv đavla u kojoj je krunica povlašteno oružje. Ovo je neprekinuta okosnica cijele hrvatske povijesti koja je postala dijelom narodnog bića i darovala nam nepregledno mnoštvo neznanih svetaca” (str. 176).

Nedvojbeno je da je u Mužićevu djelu naglasak na samom ukazanju, odnosno ulozi Blažene Djevice Marije u životu kršćanina. Stoga u naše doba Marijina ukazanja treba vrjednovati kao dar svijetu koji je slijep za svoje vrijeme, koji i kršćanima može pomoći da ponovno zadobiju dar razlikovanja duhova koji im je neophodno potreban za snalaženje u suvremenom vremenu. Jasno je da živimo u posebnom vremenu prepunom izazova koji ubrzano postaju sve veći i imaju globalne dimenzije. I bez iscrpnijeg ulaženja u dubine teološke misli možemo realno zaključiti da povijesno-spasenjska dramatika novoga vijeka i njezino obilježje odlučivanja o duhovnoj sudbini čovječanstva pružaju dovoljno razloga za Marijino pojavljivanje kao posrednice, kao one koja pokazuje otkupitelja Krista u vremenu kojemu navodno više nije potrebno otkupljenje (str. 61). U tom kontekstu se ukazanje doživljava kao potvrda da Bog nije napustio svoj narod, da mu je najbliži upravo onda kada je u najvećoj potrebi, da zlo nema i ne može imati zadnju riječ (str. 56). Ujedno ova nadnaravna događanja jesu ohrabrenje i nama danas da treba ustrajati unatoč svemu, jer je najvažnije spasiti dušu za vječnost, iz razloga što štovanje koje je Crkva na svim mjestima i u svako vrijeme iskazivala Majci Božjoj... jest uvjerljivo svjedočan-

stvo njezina *lex orandi* i poziv da se u srcima iznova oživi njezin *lex credendi*" (str. 172).

Promotrimo li knjigu kao cjelinu, zapažamo da je estetski grafički uređena što je evidentno u skladnoj i jasnoj podjeli po poglavljima i podnaslovima. Autor koristi jasan jezik prihvatljiv suvremenom čitatelju. Knjiga odiše mnogim teološkim interpretacijama temeljnih istina katoličke vjere, ispriповijedanih na jednostavan način, razumljiv i običnom vjerniku. Osim toga važno je naglasiti – kako se ističe u *Pogovoru* – da je autoru ove knjige profesoru i svećeniku don Josipu Mužiću najviše stalo do istine. Stoga mu nije bilo teško prikupljati činjenice i propitivati ih, skidati veo šutnje i tražiti istinu, kakva god bila. On ne sudi o događajima, nego uporno sitom i rešetom provjerava činjenice u odnosu s drugima. Ne miruje dok ne pronade sve što se može pronaći, sve što se može propitati, sve što je u bitnu odnosu s kršćanskim životom i s narodom Božjim. Sve pronađeno stavlja na tezulju istine, a tko to može učiniti bolje od ljubitelja istine? Istina je najmoćnije oružje, u don Josipa – oruđe. Za sve je to osposobljen znanjem, znanstvenim žarom i ljubavlju prema Bogu i čovjeku, stoga će – kad ustreba – posegnuti i za „isključivo društvenim” temama u kojima, po nepisanu pravilu, nije mjesto svećenicima. (str. 186). Dok autoru čestitamo na ovom sadržajnom teološko-duhovnom i vrijednom znanstvenom djelu, izražavamo nadu da će doprijeti do čitatelja kojima je i namijenjeno.

Kata s. Amabilis Jurić